

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

§ 42

Pirkanmaan hyvinvointialueen avokuntoutuksen palveluiden verkoston selvitys

27852/2023

Valmistelijat / lisätiedot:

Virpi Heikkinen, VASTUUALUEJOHTAJA, virpi.heikkinen@pirha.fi

Liitteet

- 1 Avokuntoutuksen palveluiden verkoston selvitys lyhyt aineisto, korjattu 27112023
- 2 Avokuntoutuksen palveluiden verkoston selvitys laaja aineisto, korjattu 27112023
- 3 Vähän palveluita käyttävien valiokunnan lausunto avokuntoutuksen palveluiden verkoston selvityksestä

Pirkanmaan hyvinvointialueen strategian toimeenpano-ohjelman kärjen ” yhdenvertaiset, ennaltaehkäisevät ja vaikuttavat palvelut ” alataavoitteen ”eheä ja monikanavainen palveluiden verkosto” alla on toteutettu hyvinvointialueen avokuntoutuksen palveluiden verkostoa koskeva selvitys lokakuussa 2023.

Selvityksen tavoitteet ja toteuttamistapa

Avokuntoutuksen palveluiden verkoston selvityksen tavoitteena on vastata monikanavaisella palveluiden verkostolla palvelutarpeeseen ja sen muutokseen, turvata yhdenvertaisten palveluiden saatavuus sekä varmistaa henkilöstön riittävyys. Lisäksi tavoitteena on hillitä kustannusten kasvua sekä luoda näkemys tarvittavista tiloista ja investoinneista.

Avokuntoutuksen palveluiden verkoston valmistelussa on ollut pohjana aluevaltuuston 14.8.2023 hyväksymät palveluverkon kehittämisen yleiset sekä palvelukohtaiset periaatteet.

Nykytilan kuvaus ja muutospaineet

Avokuntoutus tuottaa kuntoutusta, joka edistää tai ylläpitää toiminta- ja/tai työkykyä. Avokuntoutuksen palveluita ovat lasten ja aikuisten fysioterapia, lasten ja aikuisten toimintaterapia, ryhmäkuntoutus, apuvälinepalvelut, kotikuntoutus, asumispalveluiden kuntoutus ja neuropsykologinen kuntoutus. Lisäksi avokuntoutuksen osana toimii keskitetty työkyvyn tuen palvelu.

Pirkanmaan hyvinvointialue tuottaa tällä hetkellä avokuntoutuksen palveluita 44 toimipisteessä, joista viidessä on ulkoisilta tuottajilta hankittua palvelua. Oman toiminnan toimipisteistä 29 on sote-asemilla. Toimipisteistä 10 sijaitsee joko ikäihmisten tai lasten palveluiden tai koulujen yhteydessä. Edellä mainitut toimipisteet ovat omana yksikkönään tai hyvinvointialueen muiden palveluiden tiloissa. Oman toiminnan toimipisteet eroavat kooltaan huomattavasti toisistaan. Toimipisteistä yhdeksässä työskentelee vain yksi terapeutti koko- tai osa-aikaisesti. Avokuntoutuksen henkilöstömäärä on yhteensä 285.

Avokuntoutus hankkii kuntoutuspalveluja vuonna 2023 yli 4 miljoonalla eurolla. Hankintapäätökset on tehty keskitetysti toukokuusta 2023 alkaen. Tasapainoa ulkoisilta tuottajilta hankittujen palveluiden ja oman tuotannon välillä haetaan aktiivisesti.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

Pirkanmaan hyvinvointialueen toiminnan käynnistyessä eri kuntien kuntoutuksen toimintamallit ja resurssit olivat hyvin erilaiset, ja näiden yhdenmukaistaminen on käynnissä. Fysioterapeuttien suoravastaanottojen saatavuus on pääsääntöisesti hyvällä tasolla. Erityisesti lasten terapeutteja on valtakunnallisesti vähän, eikä palvelun saatavuutta pystytä kaikilta osin turvaamaan. Digitaalisten kanavien hyödyntäminen on tähän asti ollut vähäistä.

Avokuntoutus toteutuu usein kuntoutujan toimintaympäristössä, joten liikkuvia palveluja on jo nyt suhteellisen paljon. Kotikuntoutuksen 60 työntekijää liikkuvat kodeissa, asumispalveluiden 30 työntekijää muun muassa lähitoreilla ja lasten 32 terapeuttia päiväkodeissa, kouluissa ja lasten omissa kodeissa. Pienten sote-asemien palvelua on tuotettu liikkuvana palveluna suuremmilta sote-asemilta.

Pirkanmaalla sote-palveluiden ja työllisyyden hoidon toimijat ovat jo vuosia kehittäneet työkyvyn tuen palveluita yhdessä. Avokuntoutuksen työkyky-yksikköä kehitetään koko aluetta palvelevaksi koordinoivaksi toimijaksi.

Pirkanmaan väestömäärän ennustetaan kasvavan 2–4 % vuoteen 2035 mennessä. Tulevien 10 vuoden aikana suurten ikäluokkien kotona asumista tukevien palveluiden ja kuntoutuksen tarve kasvaa, ja tämän yhdessä väestönkasvun kanssa ennustetaan lisäävän avokuntoutuksen tarvetta 4 % nykyisestä tasosta. Vaikka lasten ja nuorten osuus väestöstä pienenee, on nähtävissä viitteitä myös tämän ryhmän kasvavasta tuen ja kuntoutuksen tarpeesta. Avokuntoutuksessa on tulevana vuosina tuotettava niin ikäihmisten kuin lastenkin toimintakykyä ylläpitävää kuntoutuspalvelua.

Palveluiden verkoston tavoitetilä ja johtopäätökset

Pirkanmaalla palveluja tulee monimuotoistaa ja yhteensovittaa. Lähtökohtana valmistelussa on monikanavainen palveluiden verkosto, jossa palvelut jakautuvat fyysisiin toimipisteisiin, liikkuviin palveluihin sekä digipalveluihin. Avokuntoutuksessa on paljon mahdollisuuksia monikanavaisen palvelutuotantoon. Kuitenkin yli 80 % kuntoutuksen palveluista liittyy tuki- ja liikuntaelämistön toimintakykyongelmiin, jolloin kuntoutuksen suunnittelussa tarvitaan kuntoutujan fyysinen tutkimus ja lähikäynti. Toinen kuntoutuksen ominaispiirre on palvelun tuloksellisuuden edellytyksenä oleva kuntoutujan oma aktiivisuus ja harjoittelu, jonka seurantaa on mahdollista tehdä digitaalisesti. Moniammatillisuus ja toimintakyvyn itsearviointi soveltuvat myös hyvin digitaalisesti toteutettaviksi.

Ryhmätoiminnoilla on vahva perinne kuntoutuksessa, ja niiden hyödyntäminen nykyistä kohdennetummin, myös etäpalveluna ja digitaalisesti, tarjoaa mahdollisuuksia ratkaista resurssipulaa sekä itse tuotetuissa että ulkoisilta tuottajilta hankituissa palveluissa. Ryhmätoiminnot muodostavat kuntoutuksesta vahvan yhdyspinnan hyvinvointia ja terveyttä edistäviin palveluihin sekä kolmannen sektorin toimintaan, ja näiden tahojen työnjakoa tulee selkiyttää.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden tiiviimpi integraatio on keskeinen tulevaisuuden tavoite. Toimintakykylähtöinen kuntoutus tunnistaa usein muiden toimijoiden, erityisesti päihde- ja mielenterveystyön, palvelutarpeita. Joustava yhteistyö sote-asemilla sekä yhteiset asiakassuunnitelmat varmistavat asianmukaiset ja oikea-aikaiset palvelut.

Palveluiden verkoston valmistelu lähti kolmesta skenaariosta: ei muutoksia, maltilliset muutokset ja laajemmat muutokset. Näistä valmistelutyöryhmät pitivät tulevaisuuden

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

palveluiden verkoston kehittämisessä parhaana vaihtoehtona laajempien muutosten skenaariota, jossa palveluita keskitetään vahvoihin osaamiskeskittyymiin, ja samalla lisätään merkittävästi liikkuvia palveluja sekä mahdollisimman paljon digitaalisia palveluita. Samalla palveluiden verkostoa tiivistetään, jotta voidaan turvata toiminnallisesti ja taloudellisesti kestävä palveluiden kokonaisuus maakuntatasoisena.

Avokuntoutuksen laajempien muutosten skenaariossa vuonna 2035 fyysisissä toimipisteissä tapahtuisi 50 % käynneistä. Liikkuvina palveluina tarjottaisiin 25 % käynneistä ja digitaalisina palveluina 25 % käynneistä. Liikkuvien palveluiden tarjontaa pilotoidaan vuonna 2024.

Avokuntoutuksen tulevaisuuden palveluiden verkoston osalta esitetään, että vuonna 2035 käytössä olisi 21 toimipistettä. Nykyisten toimipisteiden tilojen riittävyyteen haettaisiin ratkaisuja muun muassa etä- ja hybridityöllä, tilavarausjärjestelmillä ja aukioloaikojen laajentamisella. Liikkuvilla palveluilla suunnitellaan täydennettävän palveluita erityisesti haja-asutusseuduilla, joissa julkinen liikenne on vähäistä. Palveluverkon lähiasemat ja muut käytettävät toimitilat suunnitellaan yhdessä vastaanotto toiminnan ja muiden alueella palveluja tarjoavien toimijoiden kanssa vuoden 2024 aikana. Muutoksia esitetään toteutettavaksi pitkällä aikavälillä ja hallitusti ottaen huomioon toimitilojen lisärakentamis- ja perusparannustarpeet.

Skenaarioiden mukaisista muutoksista on tehty vaikutusten arviointi muun muassa asiakkaisiin, asukkaisiin, henkilöstöön, sidosryhmiin, ympäristöön ja maaseutualueisiin. Lisäksi on arvioitu vaikutuksia talouteen.

Avokuntoutuksen palveluiden verkoston selvitys on liitteenä.

Ehdotus

Vähän palveluita käyttävien valiokunta

- merkitsee avokuntoutuksen palveluiden verkoston selvityksen tiedoksi, ja
- antaa kommentit aluehallitukselle.

Kokouskäsitely

Vastuualuejohtaja Virpi Heikkinen esitteli valiokunnalle avokuntoutuksen palveluiden verkoston selvityksen ja poistui kokouksesta asian käsittelyn jälkeen ennen valiokunnan lausunnon valmistelua.

Valiokunta totesi selvityksen ja esittelyn kattavaksi. Keskustelussa nousi esiin palvelumuotojen monikanavaistaminen sekä tarvetta vastaavan kuntoutuksen tarjoaminen asiakkaille. Selvitykseen toivottiin yleisellä tasolla enemmän konkreettisia esimerkkejä. Liikkuvat palvelut koettiin myönteiseksi, mutta huoleksi nousi työntekijöiden saatavuus etenkin reuna-alueille.

Valiokunnan lausunto koostettiin puheenjohtajiston toimesta kokouksessa käytyjen keskustelujen sekä kommenttien perusteella. Valiokunnan lausunto on muistion liitteenä.

Merkittiin, että asian käsittelyn aikana kokouksesta poistuivat Auri Saarelainen sekä Pertti Salminen.

Päätös

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

Vähän palveluita käyttävien valiokunta

- merkitsi avokuntoutuksen palveluiden verkoston selvityksen tiedoksi, ja
- antaa muistion liitteenä olevan lausunnon aluehallitukselle.

Tiedoksi

Aluehallitus, Eeva Torppa-Saarinen, Sari Mäkinen, Virpi Heikkinen

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

Nähtävillä Pirkanmaan hyvinvointialueen verkkosivulla pirha.cloudnc.fi 19.12.2023

Otteen oikeaksi todistaa

Tampereella
19.12.2023

Anna-Sofia Kujansuu
HALLINTOASSISTENTTI

Tiedoksianto asianosaiselle

Päätös on lähetetty sähköpostitse 19.12.2023

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Pirkanmaan hyvinvointialue 19.12.2023 klo 15:18. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

Muutoksenhakukielto

§42

Muutoksenhakukielto

Oikaisuvaatimusta ei saa tehdä päätöksestä, joka koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa (Laki hyvinvointialueesta 141 §).